

Tematický prienik Tatier a literatúry je téma nanajvýš príťažlivá, preto sa jej v priebehu času venovali viacerí bádatelia. Každý z nich priniesol niekoľko nosných kamienkov do mozaiky, ale nikomu doposiaľ sa nepodarilo zvládnuť ju v úplnosti. Mnoho úsilia sa premrhalo tým, že väčšina autorov začínala vždy od začiatku, s úmyslom zachytiť dôsledne v celej šírke aj hĺbke komplexnú problematiku tatranskej a podtatranskej literatúry. Nebolo to možné urobiť jediným záberom aj z toho dôvodu, že prístup k prameňom bol a je do značnej miery obmedzený. Pritom zmapovanie najstaršieho obdobia ani nepredstavuje ten najväčší problém. Zásluhou vynikajúceho bibliografa Ľ. V. Riznera máme k dispozícii jasné stopy vedúce k prameňom do roku 1900. Vážny problém začína na prahu 20. storočia, vystupňuje sa najmä v jeho druhej polovici, keď vychádzalo množstvo titulov pôvodnej slovenskej poézie a prózy (o zahraničnej ani nehovoriac). Tatranské texty sú v nich dobre ukryté (ich komplexný výskum zatiaľ nikto systematicky nezrealizoval), dostávame sa k nim len sporadicky a náhodou. Ako čiastočná Adrianina niť (od roku 1962) môže poslúžiť dlhoročná rubrika tatranského historika Ivana Bohuša *Ľudia - roky - literatúra* v dvojmesačníku *Vysoké Tatry / Tatry*. Tatrám sa však intenzívne venovali aj českí a poľskí autori (a aj iní).

S úmyslom uľahčiť bádateľom a iným záujemcom prístup k tatranským literárnym textom, otvára Podtatranská knižnica v Poprade svoju digitálnu knižnicu Tatry v literatúre a týmto prehľadom predkladá zároveň čiastkové výsledky svojho vlastného literárneho výskumu s nádejou, že jej odborníci a verejnosť pomôžu zaplniť biele miesta, prípadne opraviť omyly a nepresnosti.

Pokúsili sme sa vytvoriť prehľadný systém, aby v priebehu času a práce bolo možné sústavne dopĺňať, meniť či premiestňovať získané poznatky. Pri hľadaní prameňov usilovali sme sa:

1   diferencovať pojmy *Literatúra* v *Tatrách* a *Tatry* v *literatúre*. Oba nás zaujímajú. Prvý pojem zachytáva literárny život v príslušnej dobe na príslušnom území bez ohľadu na odraz Tatier v literárnych textoch; druhý predstavuje odraz Tatier v literárnych textoch bez ohľadu na autorov

2   priestorovo vymedziť pojem „Tatry v literatúre“, keďže podtatranská oblasť zasahuje do troch administratívnych okruhov (Orava-Liptov-Spiš). Pri určovaní predelu sme sledovali zhruba hranice TANAPu, s príľahlým podhorím naviac. Za „podtatranské“ považujeme miesta a lokality z ktorých je - alebo za istých okolností môže byť - výhľad na Tatry. Hranicu vedieme tatranským oblúkom približne takto:

2.1 na západe poza vodnú nádrž Liptovská Mara, akceptujeme k nej príľahlé lokality (Havránok a obce ako Lipt. Anna, Prosiek...)

2.2 na severe akceptujeme štátnu slovensko-poľskú hranicu

2.3 na severozápade zaberáme časť Oravy, ktorá sa rozprestiera v bezprostrednej blízkosti Západných Tatier, východne od Skorušinských vrchov (najmä obce Habovka, Zverovka, Zuberec, Oravice)

2.4 na juhu je hranicou hrebeň Nízkyh Tatier s Kozími chrbtami a začiatkom Národného parku Slovenský raj

2.5 na severovýchode je to Spišská Magura a obce Ždiar, Tatranská Javorina

2.6 na východe prechádza hranica Kežmarkom, Spišskou Belou a obcami v jej okruhu (severný Spiš)

3 osobitne sme sledovali literárny život v regiónoch Spiš, Liptov, Orava, pretože v týchto oblastiach sa z rôznych príčin nevyvíjal rovnako

4 v rámci periodizácie sme sa zamerali na nasledujúce okruhy:

4.1 odraz doby a miesta v literárnych textoch (historická a biografická próza a ďalšie umelecké texty o danej dobe, mieste a ľuďoch) bez ohľadu na ich autorov (súdobí aj súčasní).

4.2 miestnych autorov pôsobiach v danej dobe v daných regiónoch s tatranskými textami aj bez nich (za miestnych považujeme rodákov, ale aj autorov ktorí tu istý čas pôsobili či študovali). Zaradenie autora do istej časovej etapy určuje rok jeho narodenia (nezodpovedá to

vždy jeho príslušnosti k určitému kultúrnemu prúdu či smeru, ale autor má tak pevné miesto v systéme, vyhneme sa duplicitě či absencii. Ľahko ho možno nájsť.).

4.3 Iní autori, vrátane českých a poľských, ktorí navštívili prítatranské oblasti, liečili sa tu, pôsobili iba krátky čas alebo aj nenavštívili, ale zamerali sa nejakým spôsobom na ne, ale vytvorili texty o Tatrách a podtatranských oblastiach.

5 V Slovenskej národnej knižnici (a na iných miestach) sme vyhľadali v historických periodikách (Orol, Sokol, Slovenské pohľady, Černokňazník, Národné noviny, Jitřenka), almanachoch (Nitra, Hronka, Napred), starých vydaniach kníh príslušné texty so vzťahom k podtatranským regiónom, zabezpečili sme ich xerokópie, ktoré budeme postupne digitalizovať a vystavovať na našej webovskej stránke. Táto prvá fáza zverejňovania sa z veľkej časti opiera o bibliografické odkazy *Bibliografie písomníctva slovenského na spôsob slovníka od najstarších čias do konca roku 1900* od autora Ľudovíta V. Riznera (Martin, 1929), heslo „Karpaty“. Tiež o bibliografiu Houdkovej štúdie *Kriváň v národných dejinách*.

Prístup k literárnym textom označených autorov bude na:

www.kniznicapp.sk/tatry-v-literature

Tatry v literatúre:

- literárnovednej
- umeleckej
- cestopisnej

Zároveň tu budeme priebežne zverejňovať a dopĺňať všetky preskúmané pramene, aby potenciálni bádatelia, záujemcovia, participanti mali prehľad o tom, čo už preskúmali iní, čo a koľko relevantných textov tam našli. Aby sme nezačínali vždy od samého začiatku.

Pripomienky prosíme adresovať na bibliografia@kniznicapp.sk

Predmet: Tatry v literatúre.